

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Reaktionen i Frankrig (1874)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 6. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes05-shoot-idm139713219613680/facsimile.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

Autoritetsprincippet har havt en stor opdragende Betydning i Menneskehedens Historie; men dets Sendelse er den at gøre sig selv overflødig. Paa det lavere Standpunkt underkaster Mennesket sig Loven, fordi den udgaar fra Autoriteten, paa det højere, fordi det indser det Fornuftige i Lovens Indhold. Hvor Autoriteten er ubetinget, maa den optræde som et Under og afvise al Kritik som opsætsig og kættersk. Den ubetingede Autoritet har da ogsaa altid fordret sig anerkendt som en hemmelighedsfuld Sag, et Mirakel.

Thi ubetinget er Autoritetet kun i Kraft af religiøs Stad fæstelse. Dog som Kristendommen historisk havde udviklet sig i Europa, var hidtil i den Autoritetsprincippet ikke fremtraadt i dets særskilte Renhed. Kristendommen havde (idetmindste paa Embeds Vegne) hævdet at være Kærlighedens Religion, Kristi Religion. Ganske vist gik historisk sideordnet dermed, i Virkeligheden som overordnet Princip, den kirkelige Hævden af Kristendommen som Tro og af Troen paa den overnaturlige Autoritet som Pligt. Ikke Kærligheden, men Lydigheden maatte for Kirken som for Staten være det ubetinget Vigtige. Men hidtil havde i Historien Teologer, Gejstlige, kirkelige Forfattere i Almindelighed, selv naar de var strengest, talt den religiøse Sindsbevægelses Sprog, forkyndt Kærlighedens Budskab ved Siden af Troens Lære og stræbt at vinde Sjælene, ikke blot at tale Myndighedens Sag. Først paa dette Tidspunkt, da et Flertal af de udviklede Menneskers Sind i mange Lande var frigjort fra overnaturlige Autoriteters Tryk og derfor kritisk stemt overfor ubetingede Autoriteter ogsaa paa det politiske og sociale Omraade, blev Autoritetsprincippet i dets Renhed og Guldhed forfægtet uden Følelsesbevægethed med Beviser, der henvendte sig hyppigst til Forstanden alene, undertiden ogsaa til Fantasien.

Autoritetsprincippet kan hævdes i Kirke og i Stat, i Samfundet og i Familien, ja i den menneskelige Erkendelse som Erkendelsens og Vishedens Princip. Det blev paa den Tid, hvis Aandsliv jeg vil skildre, hævdet paa alle disse Omraader; men det var paa den Tid, hvorom her tales, kuldkastet paa dem alle.

Det er for at forstaa, hvorledes det paany blev fremdraget og fastslaaet, hvorledes det blev udviklet, forsvaret, befæstet og tilsidst endnu engang sprængt, nødvendigt at se, hvorledes og i Kraft af hvilke Grundbegreber det under Revolutionen var blevet fældet.

Det var ikke paa en Gang blevet angrebet paa alle aandelige Omraader; men det havde vist sig, at dets Bestaaen i alle de forskellige Livskreise ahang af dets Bestaaen i den Kres, der blev anset for den højeste: Kirkens. Thi det var Kirken, der som Myndighed meddelte Myndigheden paa alle de øvrige Omraader (f. Eks. til Kongedømmet af Guds Naade, til Ægteskabet som Sakramente o. s. v.).

Med Kirkens Autoritet stod og faldt derfor Autoritetsprincippet i alle de afledede Autoriteter. Da den kirkelige Autoritet var undergravet, drog den alle de andre Myndigheder efter sig i sit Fald.

Ikke at den enkelte Mand, som i det 18de Aarhundrede kraftigere og med mere Held end nogen anden havde virket for Tankens Frigørelse fra Kirke og Dogmer, havde forudset en saadan Virkning af sin Stræben. Langtfra! Voltaire vilde ingen ydre Omvæltning. I hans lille Fortælling *Verden, som den er* (*Le monde comme il va*) bliver den vise Babouc vel først meget oprørt ved Skuet af Fordærvelsen i den store By Persepolis og ser meget klart, hvor langt Alting er fra at være som det burde, men lidt efter lidt faar han ogsaa Øje for de slette Forholds gode Sider, og da det afhænger af hans Indberetning til Engelen Ituriel, om Byen skal tilintetgøres eller skaanes, er han ubetinget imod dens Ødelæggelse, ja der tænkes tilsidst end ikke af Engelen paa nogen Omdannelse af Persepolis's Sæder, da «om Alt end ikke er godt, det dog i ethvert Tilfælde er taaleligt». Man kan neppe kalde denne Tankegang oprørsk, og Voltaire er, idetmindste til visse Tider, af samme Mening som Babouc. Voltaire søgte da ogsaa bestandig til Fyrsterne, ikke til Folkene, for at faa sine Ideer omsatte i Handling og erklærede ofte nok, at Kongernes og Filosofernes Sag var én. Da derfor Holbach og hans Medarbejdere lod sig forlyde med, at der «blandt hine Magthavere af Guds Naade, hine Guddommens Repræsentanter, neppe engang hvert tusinde Aar fandtes en, der besad den mest almindelige Retfærdigheds- eller Medlidenhedsfølelse eller de simpleste Evner og Dyder», kunde Voltaire ikke styre sin Harm. Hans Brevveksling med Kongen af Prøjsen indeholder ligeledes heftige Vredesudbrud over Bogen *Natursystemet* (*Système de la nature*). Han kendte ikke sig selv igen i disse Lærlinge og i disse Følgeslutninger.

Ikke desmindre er det Voltaire, der udgør det nedbrydende